

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ НАУКИ І ОСВІТИ

Р І Ш Е Н Н Я

До протоколу № 78
від 07 лютого 2018 року

“Про проект Концепції розвитку педагогічної освіти”

Заслухавши та обговоривши інформацію Першого заступника Голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти О. Співаковського, Першого заступника Міністра освіти і науки В.Ковтунця, учасники засідання констатують, що стан педагогічної освіти не повною мірою задовольняє потреби сучасної освітньої практики й вимагає вдосконалення. Необхідність цього зумовлена динамічними трансформаціями у світовому освітньому просторі й значними змінами у соціально-економічному та культурно-освітньому розвитку українського суспільства, зокрема:

- потребою у підвищенні якості освіти на всіх рівнях відповідно до запиту суспільства в освічених, кваліфікованих і висококультурних громадянах;
- впровадженням Національної рамки кваліфікацій у сфері освіти;
- катастрофічним падінням престижності педагогічної праці;
- урізноманітненням видів та форм педагогічної освіти;
- інтеграцією педагогічних закладів освіти;
- недостатньою увагою та контролем за якістю педагогічної освіти;
- нагальною потребою у розробленні механізмів забезпечення неперервного професійного, особистісного і творчого саморозвитку працюючих і майбутніх педагогів, побудови індивідуальних траєкторій професійного самовдосконалення відповідно до їхніх здібностей, реальних можливостей тощо.
- активізацією діяльності громадських педагогічних та інших освітніх об'єднань і посиленням їх впливу на розвиток освіти в Україні;
- активізацією діяльності громадських об'єднань батьків, які потребують партнерської участі в освітньому процесі;
- розвитком автономії закладів освіти та академічної автономії педагога, що передбачає формування нового рівня відповідальності за якість роботи;
- запровадженням права здобувачів освіти на побудову індивідуальних освітніх траєкторій і необхідності створення відповідних умов у закладах освіти;
- зростанням кількості інноваційних закладів освіти, які потребують спеціальної різнорівневої, гнучкої й варіативної підготовки педагогічних кадрів;

- стрімким розвитком освіти дорослих;
- входженням освіти України у міжнародний освітній простір;
- зростанням кількості інноваційних закладів освіти, які потребують спеціальної різномірневої, гнучкої й варіативної підготовки педагогічних кадрів.

Відтак, проект Концепції педагогічної освіти, підготовлений та оприлюднений Міністерством освіти і науки України для громадського обговорення, є актуальним і необхідним кроком для модернізації педагогічної освіти України.

Учасники засідання відзначають, що проект Концепції розроблений у рамках чинної нормативно-правової бази, насамперед Закону України “Про освіту” та Закону України “Про вищу освіту”.

Концепція містить низку прогресивних положень. З-поміж найбільш актуальних і обґрунтованих є, зокрема, такі:

- професія вчителя розглядається як регульована професія;
- для педагогічної освіти передбачено створення окремої галузевої системи кваліфікацій та вдосконалення професійних й освітніх стандартів;
- розбудова систем внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості підготовки;
- навчання майбутніх педагогів за поєднаними спеціальностями, предметними та додатковими спеціалізаціями з метою підготовки педагогічних кадрів до викладання не менше ніж двох шкільних предметів, проведення позашкільної роботи у закладах дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти;
- доступність до різних моделей професійного розвитку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників, зокрема створення можливостей стажування у кращих педагогічних працівників як вид підвищення кваліфікації, спрямований на розширення ефективної практики; запровадження ваучера професійного розвитку педагогічного працівника, оприлюднення результатів підвищення кваліфікації в межах політики прозорості та інформаційної відкритості закладів освіти, створення національного порталу розвитку педагогічної майстерності; впровадження інституту наставництва для молодих учителів; запровадження практики присвоєння професійної кваліфікації педагогічного працівника особам після одного року роботи на посадах педагогічних працівників, які забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти тощо.

Разом з тим, учасники розширеного засідання Комітету констатують низку недоліків проекту Концепції:

1. Проект Концепції в цілому зорієнтований на впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа”, що відображено в меті проекту Концепції. Натомість, документ повинен охопити всі аспекти педагогічної освіти.

2. Некоректність і неточність постановки проблеми, яка потребує розв’язання, що звужена до вирішення встановлення балансу між очікуваннями та запитами суспільства на висококваліфікованих педагогічних працівників і реальним станом їх підготовки, результатами діяльності закладів освіти, готовністю педагогічних працівників до реалізації освітніх реформ. Відтак, за умови збереження поточної редакції постановки проблеми кінцевою метою реалізації

Концепції повинен стати високий рівень задоволення суспільства підготовкою висококваліфікованих працівників.

3. Відсутність механізмів реалізації окремих положень проекту Концепції, що стосуються, зокрема, інституту наставництва; сертифікації вчителів; “спеціальної моделі підтримки здобуття педагогічної освіти”, видачі ваучера професійного розвитку педагогічного працівника, критеріїв визначення “кращих педагогічних працівників (наставників)” тощо.

4. Не для всіх проблем педагогічної освіти, зазначених у преамбулі проекту Концепції, вказані шляхи їх розв’язання. Зокрема, проект не містить:

- мотивації для молодих людей здобувати педагогічну професію, що дозволило б загальмувати старіння педагогічного корпусу, сприяло відновленню гендерного балансу серед педагогів;

- системи професійної орієнтації, зокрема шляхом створення у закладах середньої освіти педагогічних класів і передбачення для такої категорії професійно-орієнтованих вступників мотиваційних пільг, та професійного психологічного відбору, в змісті якого доцільно передбачити виявлення інтересів, схильностей, мотивів діяльності, уявлень про майбутню професію, педагогічне мислення, що буде сприяти підвищенню якості підготовки майбутніх вчителів;

- шляхів ресурсної підтримки професійної діяльності педагогічних працівників, поліпшення навчально-лабораторної бази і обладнання в закладах середньої та вищої освіти, забезпечення навчально-методичною літературою вчителів і студентів;

- шляхів підтримки матеріальної і кар’єрної мотивації для педагогічних працівників до підвищення кваліфікації;

- системи залучення та заохочення кращих випускників (фахівців) непедагогічної освіти до педагогічної діяльності.

5. Декларативність або неконкретність окремих положень. Наприклад, визначення напряму реформування як “розроблення сучасної моделі педагогічної професії в контексті очікувань суспільства, перспектив розвитку національної економіки та глобальних технологічних змін». Застосування категорій “очікувань суспільства” не є дієвим інструментом обґрунтування публічної політики.

6. Нечіткість формулювань окремих положень проекту Концепції, зокрема пункту 2.2 “Ключові завдання рівнів педагогічної освіти”, що викликає неоднозначність трактувань і сприймається як звуження кваліфікаційних вимог до педагогічних працівників для дошкільної, початкової та базової середньої освіти, позашкільної та професійної (професійно-технічної) освіти на рівнях молодшого бакалавра, бакалавра.

7. Низка мовних конструктів не відповідає змісту і стилю Концепції. Наприклад, “важливою характеристикою професії є її багатогранність, яка у своїх *вищих проявах* підіймається до мистецтва”. Мають місце і некоректні висловлювання, зокрема, що серед педагогів “*брак перспективних працівників з високим інтелектуальним потенціалом та управлінськими здібностями*”.

8. Невідповідність очікуваних результатів поставленим у проекті Концепції завданням.

9. Зазначені очікувані результати реалізації Концепції не є вимірюваними, отже вони унеможливають здійснення оцінки її реалізації.

10. Відсутність чітких етапів реалізації Концепції.

Найбільш дискусійними питаннями виявились положення проекту Концепції щодо:

- відсутності в проекті Концепції можливості готувати фахівців педагогічних спеціальностей на основі базової середньої освіти;

- питання міжпредметної і міжгалузевої інтеграції знань та підготовки вчителів, здатних викладати міжпредметні курси.

- доцільності об'єднання спеціальностей 012 “Дошкільна освіта” і 013 “Початкова освіта” та створення єдиної спеціальності “Дошкільна та початкова освіта”, оскільки дошкільне дитинство та молодший шкільний вік є істотно відмінними віковими періодами, кожен з яких має власні мікроперіоди, обумовлені особливостями психофізіологічного розвитку і пізнавальними можливостями дитини;

- доцільності при підготовці педагогів спеціальності 014 “Середня освіта” замість другої предметної спеціальності здійснювати підготовку за спеціальностями 012 “Дошкільна освіта”, 013 “Початкова освіта”, 016 “Спеціальна освіта”, які є самостійними широкопрофільними спеціальностями і стосуються навчання осіб іншої вікової категорії тощо;

- моделі варіантів підготовки педагогічних працівників, яка є надто складною за своєю формою і може призвести до виникнення штучних проблем при її реалізації на практиці;

- доцільності підміни усталеного поняття “робота з молодими фахівцями” поняттям “педагогічна індукція”, до якої залучалися педагогічні заклади вищої освіти, працівники закладів післядипломної педагогічної освіти, а також педагоги закладу, в якому працює молодий фахівець;

- розширення участі в розвитку програм педагогічної освіти технічних, аграрних та інших закладів вищої освіти з урахуванням їх профільності;

- узгодження присвоєння освітньої та/або професійної кваліфікації педагогічного працівника особам, які здобули вищу освіту за освітнім ступенем магістра, “з методикою та з програмою сертифікації вчителя первинного рівня” (абзац другий пункту 2.7);

- запровадження державної підтримки професійного розвитку лише педагогічних працівників, які працюють у ліцензованих закладах освіти або реалізують акредитовані освітні програми. Наслідком реалізації стане позбавлення такої державної підтримки педагогічних працівників комунальних закладів позашкільної освіти, які не потребують наявності ліцензії.

Зазначені питання потребують додаткового широкого обговорення, роз'яснення та прийняття консенсусного рішення.

Враховуючи результати обговорення, учасники засідання Комітету висловлюють низку доповнень і уточнень до проекту Концепції:

- З метою усунення неоднозначності формулювання пункту 2.2 “Ключові завдання рівнів педагогічної освіти” чітко визначити та сформулювати освітні кваліфікаційні вимоги (мінімальний освітній рівень) педагогічних працівників

для допуску до певної професійної спеціалізації. Також врахувати, що у профільній старшій школі, у закладах спеціалізованої освіти викладання окремих дисциплін, зокрема музика, образотворче мистецтво, може не потребувати виключно вчителів з освітою, не нижче другого (магістерського) рівня вищої освіти.

- З метою усунення протиріч у трактуванні понять, застосованих у Концепції, подати їх повний перелік і визначення; вилучити слова, подані іноземною мовою; конкретизувати зміст термінів “розвиток”, “модернізація”, “реформування” тощо та врахувати пропозицію щодо збереження терміну “робота з молодими фахівцями” замість терміну “педагогічна індукція”.

- Привести положення проекту Концепції у відповідність до чинного законодавства, у тому числі Закону України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Закону України “Про загальну середню освіту”, Закону України “Про дошкільну освіту”, Закону України “Про позашкільну освіту”, зокрема:

абзац другий пункту 1.1. “Особливий статус педагогічної професії” привести у відповідність до положень частини п’ятої статті 58 Закону України “Про освіту”;

положення частини 1.3. “Додаткові вимоги до систем внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості підготовки та професійного вдосконалення педагогічних працівників” щодо функцій органів забезпечення якості освіти – Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти - привести у відповідність до Закону України “Про освіту” та Закону України “Про вищу освіту” в частині визначення повноважень зазначених органів;

усунути суперечність між положеннями, викладеними у другому реченні абзацу шостого пункту 2.4. “Педагогічна освіта в розрізі спеціальностей, предметних спеціальностей, спеціалізацій та додаткових спеціалізацій” та в частині п’ятій статті 58 Закону України “Про освіту”;

перше речення абзацу першого пункту 3.1. “Професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних працівників” привести у відповідність з частиною п’ятою статті 59 Закону України “Про освіту” в частині визначення здобутої раніше освіти;

у пункті 3.1. “Професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних працівників” врахувати відсутність конкурсного заміщення посад педагогічних працівників у закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти в Законі України “Про освіту”;

пункт 3.2 “Особливості визнання традиційного та інших видів підвищення кваліфікації”, враховуючи положення абзацу третього частини другої та частини шостої статті 59 Закону України “Про освіту”, де зазначено, що результати підвищення кваліфікації педагогічного (науково-педагогічного) працівника визнаються окремим рішенням педагогічної (вченої) ради та “Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, включаючи порядок оплати, умови і порядок визнання результатів підвищення кваліфікації, затверджується Кабінетом Міністрів України”, доповнити положенням щодо за-

твердження рішення про визнання результатів “інших видів підвищення кваліфікації педагогічних працівників”, а також доповнити третє речення абзацу другого словами “або уповноваженим ним органом”;

у пункті 3.3. “Стажування у кращих педагогічних працівників як вид підвищення кваліфікації, націлений на поширення ефективної практики” визначити джерела фінансування матеріального заохочення наставників, які мають сприяти фаховому становленню стажерів;

положення пункту 3.7. “Присвоєння професійної кваліфікації педагогічного працівника особам після одного року роботи на посадах педагогічних працівників, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти” привести у відповідність до частини п’ятої статті 58 Закону України “Про освіту”, врахувавши, що для осіб, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, професійна кваліфікація педагогічного працівника присвоюється закладом вищої чи післядипломної освіти або кваліфікаційним центром за результатами кваліфікаційного іспиту;

положення пункту 3.8 “Підготовка менеджерів для закладів освіти” в частині визначення вимоги “п’ятирічного досвіду педагогічної професії” для формування керівного складу закладів освіти привести у відповідність із частиною другою статті 24 Закону України “Про загальну середню освіту”, частиною другою статті 31 Закону України “Про дошкільну освіту”, частиною третьою статті 21 Закону України “Про позашкільну освіту”, де визначена вимога для керівника закладу загальної середньої освіти – “стаж педагогічної роботи не менше трьох років”;

положення пункту 3.8 “Підготовка менеджерів для закладів освіти” в частині визначення джерел фінансування запровадження ваучеру професійного розвитку педагогічного працівника доповнити можливістю його запровадження за рахунок коштів освітньої субвенції, враховуючи, що оплата праці педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти здійснюється за рахунок коштів освітньої субвенції;

привести термінологію проекту Концепції у відповідність до чинного законодавства, зокрема терміни “вищий навчальний заклад I-II рівнів акредитації”, “кваліфікація вчителя профільної старшої школи”, “сертифікація вчителя первинного рівня”, “громадсько-державне управління” тощо.

- Доповнити розділ “Стан підготовки педагогічних працівників в Україні” інформацією про педагогічних працівників у закладах післядипломної освіти.

- У пункті 1.3. “Додаткові вимоги до систем внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості підготовки та професійного вдосконалення педагогічних працівників”:

уточнити, яких викладачів стосуються зазначені в пункті вимоги щодо попереднього досвіду роботи в закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти, врахувавши, що фахову підготовку педагогічних працівників здійснюють викладачі різних спеціальностей; передбачити такі ж вимоги до викладачів, які здійснюють перепідготовку, а також забезпечують традиційні види підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

уточнити щодо здобувачів якої освіти стосується вимога поєднувати навчання з професійною педагогічною діяльністю у визначених форматах, врахувавши, що “здобувачі освіти” є широкою категорією;

слова “професійні асоціації” замінити словами “професійні об’єднання педагогічних працівників та інших громадських об’єднань, що діють у сфері освіти”, враховуючи, що “професійні асоціації” - є окремою назвою професійних громадських об’єднань.

- У пункті 2.5 “Особливості організації підготовки за спеціальностями галузі 01 “Освіта/Педагогіка” після визнання на законодавчому рівні регульованих професій” передбачити можливість для осіб, які здобули фахову передвищу освіту, продовжувати здобуття ступеня молодшого бакалавра на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти за обраним фахом за умови успішного проходження зовнішнього незалежного оцінювання.

- У пункті 2.7. “Академічна мобільність здобувачів вищої педагогічної освіти” передбачити академічну мобільність для інших, окрім здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, здобувачів освіти.

- У пункті “Обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів” конкретизувати порядок визначення такого щорічного обсягу – “з урахуванням аналізу потреб на реалізацію Концепції”.

- У пункті 3.2 “Особливості визнання традиційного та інших видів підвищення кваліфікації” до умов визнання виду підвищення кваліфікації (опис набутих нових та/або вдосконалених раніше набутих компетентностей і досягнутих результатів навчання, співвимірних з витраченим на це часом) додати відповідність фаху.

- Потребує подальшого доопрацювання положення щодо завдань і функцій педагогічних коледжів, училищ, колегіумів.

- Здійснювати поєднання спеціальностей/предметних спеціалізацій/додаткових спеціалізацій на підставі їх спорідненості та з урахуванням прогнозованого навчального навантаження педагога. При цьому не допускати поєднання будь-яких спеціальностей зі спеціальністю “Спеціальна освіта”, враховуючи її складність за наповненістю дисциплін і практик.

Враховуючи, що кількість кредитів на практику є різною для різних спеціальностей і має бути предметом освітньої програми, не зазначати її у кількості у Концепції.

- Передбачити можливість здобуття ступеня магістр (інтегрований) на основі ступеня молодшого бакалавра.

- Доповнити аналізом можливих ризиків реалізації Концепції.

- З метою прийняття рішення щодо доцільності міжпредметної і міжгалузевої інтеграції знань провести чотирьохрічні пілотні проекти щодо запровадження інтегрованих предметів у загальній середній освіті та з підготовки відповідних педагогічних кадрів, за результатами їх громадського обговорення протягом року, прийняти відповідне рішення щодо доцільності та ефективності запровадження таких інтегрованих предметів.

- Спрогнозувати потребу в педагогічних кадрах щонайменше на 10 років і на цій основі сформувавши державне замовлення по країні і державне замовлення з фіксованим обсягом для кожного закладу вищої освіти з урахуванням регіональних потреб.

- Передбачити підготовку і видання Бібліотеки вчителя з методик навчання шкільних предметів та Методик навчання шкільних предметів для студентів, які навчаються за педагогічними спеціальностями тощо.

- Передбачити повне державне фінансування педагогічних закладів освіти, а також освітніх педагогічних програм інших закладів вищої освіти.

- Передбачити механізми інтеграції обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти із закладами вищої освіти.

Враховуючи викладене та взявши до уваги пропозиції, зауваження та рекомендації учасників розширеного засідання, Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти **в и р і ш и в**:

1. Визнати актуальність і своєчасність підготовки та внесення на громадське обговорення проекту Концепції розвитку педагогічної освіти.

2. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України суттєво доопрацювати проект Концепції розвитку педагогічної освіти. Під час доопрацювання розглянути пропозиції, викладені у Рішенні Комітету з питань науки і освіти, та поінформувати щодо їх врахування або вмотивованого відхилення.

3. З метою розгляду та врахування надіслати Міністерству освіти і науки України пропозиції до проекту Концепції розвитку педагогічної освіти, які надійшли до Комітету з питань науки і освіти від Національної академії педагогічних наук України, педагогічних закладів вищої освіти, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, педагогічних коледжів тощо.

4. Контроль за виконанням Рішення Комітету покласти на Першого заступника Голови Комітету О.Співаковського.

Перший заступник
Голови Комітету

О.В. Співаковський